

(NE)NAMJERNE GREŠKE UJEDINJENIH NACIJA U SLUČAJU BOSNA I HERCEGOVINA*

UJEDINJENE NACIJE (UN)

Naziv "Ujedinjene nacije", predložen od strane američkog predsjednika Roosevelta, prvi put je korišten u "Deklaraciji Ujedinjenih nacija" 1. januara 1942., kad su se predstavnici 26 nacija u ime svojih vlada obavezali da će se boriti zajedno protiv nacističke Njemačke i njenih saveznika. Godine 1945. predstavnici 50 država sastali su se u San Francisku na konferenciji Ujedinjenih nacija o međunarodnoj organizaciji, kako bi se izradila Povelja UN-a. Povelju su 26. juna 1945. potpisali predstavnici 50 država. Poljska, koja nije prisustvovala Konferenciji, naknadno je potpisala i time postala 51. država članica dok je 2006., broj članica narastao na 192.

Ujedinjene nacije su zvanično nastale 24. oktobra 1945., kada su Povelju ratificirale Kina, Francuska, Velika Britanija, Sjedinjene Američke Države i većina drugih država. Taj dan se obilježava danom UN-a.

U uvodnom dijelu Povelje, između ostalog, kaže se: *"Mi, ujedinjene nacije, odlučni smo sačuvati buduća pokoljenja od užasa rata, koji je dva puta u toku našeg života donio čovječanstvu neopisive patnje, i potvrditi vjeru u osnovna prava čovjeka, u dostojanstvo i vrijednost ljudske ličnosti, u ravnopravnost muškarca i žene, velikih i malih naroda. Odlučni smo stvoriti uvjete pod kojima bi se održali prava i poštivanje obaveza što nastaju iz ugovora i drugih izvora međunarodnog prava te raditi na postizanju društvenog napretka i boljih životnih uvjeta u sve većoj slobodi."*

Kako je jedna od primarnih zadaća UN-a **održavanje međunarodnog mira i sigurnosti**, od svog osnivanja UN su često pozivane da spriječe eskalaciju sporova i oružanih sukoba, da ubijede suprotstavljene strane da pregovaraju, te da pomognu uspostavljanju mira ukoliko izbije unutrašnji ili međunarodni oružani sukob. UN decenijama pomažu da se obustave konflikti, često preko svog organa Vijeća sigurnosti, inače primarnog organa za pitanje međunarodnog mira i sigurnosti.

Pomenuta zacrtana misija uvukla je UN u veoma zamršenu i politički kontraverznu mrežu međunarodnih odnosa. *"Mašinerija UN-a je obezbijedila mehanizam za kontrolu međunarodnih sukoba, a UN sve više su upletene u širi opseg globalnih pitanja vođenja rata"*. (Č. Kegli)

Glavna tijela – organi Ujedinjenih nacija su:

Generalna skupština;

Vijeće sigurnosti;

Sekretarijat;

Ekonomsko i socijalno vijeće (koordinira ekonomski i socijalni rad UN-a);

Vijeće za starateljstvo (neaktivno od 1994.) i

Međunarodni sud pravde.

Međutim, "familija" UN-a puno je veća i sastoji se od 15 agencija, nekoliko programa, fondova i tijela.

* Izlaganje na Međunarodnoj interdisciplinarnoj naučnoj konferenciji:

"GENOCID U BOSNI I HERCEGOVINI - POSLJEDICE PRESUDE MEĐUNARODNOG SUDA PRAVDE ", održanoj **10. i 11. jula 2009. u Potočarima** u organizaciji Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava Univerziteta u Sarajevu, povodom Dana sjećanja na genocid u sigurnoj zoni Ujedinjenih nacija - Srebrenici, jula 1995.

(NE)NAMJERNE GREŠKE UN-a

Na početku agresije na Republiku Bosnu i Hercegovinu, tada već međunarodno priznatu državu i članicu Ujedinjenih nacija, **greške i veliki promašaji**, tadašnjeg generalnog sekretara Butros Butros-Galija pomogli su tijelima UN-a da načine brojne (ne)namjerne greške.

Neke od (ne)namjernih grešaka su embargo na uvoz naoružanja, pogrešno razumijevanje agresije i genocida, manipulacija informacijama, medijska blokada, "sigurne zone", neimanje volje i smjelosti da se sve proklamirano sprovede na terenu, kontraverzna Presuda u predmetu BiH protiv SRJ za genocid, spaljivanje dokumenata od žrtava itd.

Embargom na uvoz naoružanja Armiji RBiH ugrožavano je prirodno pravo na individualnu ili kolektivnu odbranu iz Člana 51. Povelje UN-a. Time je zaboravljen jedan od najvažnijih temelja UN-a kao i demokratskog Zapada, koji proklamira pravo ugroženog da se brani ali i to da se silom suprostavi sili.

Da se radilo o nepravdenom i licemjernom embargu na uvoz naoružanja potvrđuje i Taylor Branch koji piše u svojoj knjizi "The Clinton Tapes" da je tadašnji predsjednik SAD-a Bill Clinton rekao kako evropski saveznici nisu ukidali veto na embargo, pravdajući to humanitarnim razlozima, smatrajući da će ukidanje embarga i naoružavanje muslimana dalje rasplamsati krvoproliće, dok su mu ključni saveznici prigovarali kako bi nezavisna BiH bila neprirodna, kao jedina muslimanska država u Evropi.

Također, rekao je da su saveznici u Evropi podržavali embargo upravo zato što se njime BiH zadržavala u nepovoljnom položaju. Clinton je rekao za tadašnjeg francuskog predsjednika Francois Mitteranda da je bio posebno bezobziran kada je rekao da muslimanskoj državi nije mjesto u Evropi. Istovremeno, britanski zvaničnici govorili su o bolnoj, ali kako je rečeno, stvarnoj kršćanskoj Evropi.¹

Većina novinara velikih medija objektivno i istinito je obavještavala javnost o agresiji na RBiH i o genocidu nad Bošnjacima te drugim zločinima protiv čovječnosti i međunarodnog prava. Međutim, kada su neki visoki zvaničnici UN-a i velikih svjetskih sila počeli **agresiju** zamjenjivati "**građanskim ratom**", a **genocid** sa "**etničkim čišćenjem**", slijedili su ih i mediji.

Slijedilo je i prikrivanje događaja, zadržavanje i selekcija informacija, slanje netačnih i dvosmislenih informacija, tendenciozno interpretiranje događaja.

Primjer ovakve **manipulacije informacijama** je i vojni glasnogovornik UN-a, pukovnik Geri Kauard koji je 10. jula 1995. u Zagrebu izjavio, a radio Dojče vele prenio, da je: "*akcija Srba u Srebrenici ograničenog karaktera i da im nije cilj zauzimanje sigurne zone*". On je tada rekao i to: "*da se situacija na tom području pogoršava, ali da su obje strane odgovorne*".

Kako objasniti činjenicu da je glasnogovornik UN-a, pred domaćom i svjetskom javnošću, **izjednačavao agresore, silovatelje i zločince sa žrtvama?!**

¹ "Evropa se bojala BiH kao jedine muslimanske države na njenom tlu", Sarajevo-x.com (<http://www.sarajevo-x.com/svijet/globus/clanak/091102136>), (02. novembar 2009.) Naknadno upisan text - fusnota 1.

Generalna skupština UN-a je 1947., osudila sve oblike propagande koja može ugroziti mir kao i specijalno zasjedanje Generalne skupštine UN-a o razoružanju, održanom 1978., kada je donesena rezolucija i odluke koje se odnose na doprinos medija unaprijeđenju mira. Da je to isto UN zaboravio, govori i činjenica da su neki mediji, očigledno, sudjelovali u pripremanju zločina, kao i to da su zločinci u **”medijskoj blokadi”** uspjeli u mnogim gradovima izvršiti genocid i druge zločine protiv čovječnosti i međunarodnog prava.

Primjer **”medijske blokade”** su mnogi gradovi među kojima i bihaćki region. U agresorskim ofanzivama, takvih razmjera da je svim učesnicima izgledalo da će sve biti brzo gotovo, UNPROFOR u Bihać šalje pukovnika Limeja sa zadatkom da organizira “medijsku blokadu” kako svijet ne bi saznao šta se zbiva i kako zvaničnici UN-a ne bi bili prisiljeni raditi ono što proklamiraju i ono što im je dužnost.

Također, genocid u Srebrenici i drugim gradovima je izvršen daleko od fotoaparata, mikrofona i kamera, a od svjetske javnosti popraćen tromo i ravnodušno.

Sigurne zone UN-a ustanovljene su Rezolucijama Vijeća sigurnosti. Dana 16. aprila 1993. pozivajući se na Glavu VII Povelje UN-a, Vijeće sigurnosti donosi Rezoluciju broj 819. proklamirajući Srebrenicu u “sigurnosnu zonu”, a kasnije i gradove Sarajevo, Tuzlu, Bihać, Goražde i Žepu Rezolucijom broj 824.²

Sigurnosne zone danas se smatraju najkontraverznijim odlukama UN-a jer su, u cilju da umanje patnju civilnog stanovništva, postale najgora ratišta u zemlji.³

Ovakvu tvrdnju o sigurnim zonama najbolje pokazuje situacija u Srebrenici. *”Tokom cijelog rata granatiranje Srebrenice nikada nije prestajalo”*⁴.

Pored Rezolucija 836. koja je usvojena 4. juna 1993., kojom je mandat UNPROFOR-a bio znatno proširen, Vijeće sigurnosti UN-a nikada nije okvalificiralo sigurnosne zone kao takve (sigurne i neutralne), jer su upravo UN-ovi organi (uglavnom visoki čelnici UNPROFOR-a i Generalni sekretar UN-a) opstruirali rezolucije 819., 824. i 836.⁵

Nadalje, kako objasniti činjenicu da Vijeće sigurnosti, nije uradilo ništa za izvršenje svojih odluka kao i to da je poslije Rezolucije broj 819. i 836., te potpisanog Sporazuma o demilitarizaciji, u Srebrenici izvršen zločin genocida?

Po svemu sudeći, jasno je da se radilo o posebno razrađenoj taktici **neutralizacije zahtjeva svjetske javnosti**, kao i o očiglednom **neimanju volje i smjelosti** organa UN-a da sve proklamirano sprovedu na terenu, da vojnom intervencijom spase hiljade života, te da spriječe genocid u Bosni i Hercegovini - Srebrenici, sigurnoj zoni UN-a, jula 1995.

Zločinci su, provodeći nacionalističke velikosrpske i velikohrvatske planove, i dalje silovali, ubijali, oduzimali imovinu, uništavali, progonili itd. Nisu marili na rezolucije UN-a, kao ni na “apele” međunarodnih, humanitarnih i drugih organizacija.

² Čekić, Kreso, Macić, (2001) *Genocid u Srebrenici „Sigurne zone“ Ujedinjenih nacija, u julu 1995. godine*, Sarajevo: Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava UNSA.

³ Omerović, Enis (2009) *Implementacija politike „sigurnosne zone“ Ujedinjenih naroda u Bosni i Hercegovini – kontroverze i opstrukcije*, GLASNIK, Rijaseta IZ BiH, broj 9-10, Sarajevo.

⁴ Izjava broj 46, (2002) *Kolekcija svjedočenja o ulozi međunarodne zajednice u genocidu protiv civilnog stanovništva sigurne zone u Srebrenici*, Tuzla: Udruženje građana „Žene Srebrenice“.

⁵ Omerović, Enis (2009) *Implementacija politike „sigurnosne zone“ Ujedinjenih naroda u Bosni i Hercegovini – kontroverze i opstrukcije*, GLASNIK, Rijaseta IZ BiH, broj 9-10, Sarajevo.

Time je UN, neadekvatnim intervencijama, direktno pogazio odredbe članova 1., 2., 3., 4., 5., 9., 13., 17., 18., 19., 20., odnosno Opću deklaraciju o pravima čovjeka.⁶

U Članu 17. stav 1 i 2 stoji da "svako ima pravo da posjeduje imovinu, sam kao i u zajednici sa drugima" i "niko ne smije biti samovoljno lišen svoje imovine".

Zar sa ovakvim stanjem u BiH Ujedinjene nacije i međunarodna zajednica nisu pogazili jedan od osnovnih postulata savremene demokratije itd.?!?

Sa pravom se pitamo, šta je sa brojnim rezolucijama u kojima su sadržane odredbe o cjelovitosti BiH, o nepovredivosti njenih granica, o nepriznavanju silom zaposjednutih teritorija, o pravu izbjeglica na povratak na njihova ognjišta?

Republika Bosna i Hercegovina je 1993. godine pokrenula **Tužbu** protiv Savezne Republike Jugoslavije (Srbija i Crna Gora) za genocid pred Međunarodnim sudom pravde (International Court of Justice). Ovaj sud znatno se razlikuje od nacionalnih sudova. To je vidljivo, prije svega, iz činjenice da se samo države mogu pojaviti pred sudom kao strane u sporu. Tradicionalna ideja da se konflikti između država rješavaju pred Međunarodnim sudom pravde, a ne na bojnopolju, nažalost, nije zaživjela.

Tužba RBiH protiv SRJ bila je prvi test za utvrđivanje odgovornosti učesnika države u genocidu prema **Konvenciji o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida**.⁷

Presuda Međunarodnog suda pravde donesena je 26. februara 2007. *Nakon toga, ona je bila predmet brojnih akademskih i društveno-političkih diskusija i polemika sa zaključcima da se radi o kontraverznoj Presudi u kojoj se izvršeni genocid u Bosni i Hercegovini nad Bošnjacima ograničava na jedan prostor i vrijeme - Srebrenicu i juli 1995., iako je genocid i drugi zločini protiv čovječnosti i međunarodnog prava nad Bošnjacima izvršeni u kontinuitetu sa manjim ili većim oscilacijama od septembra 1991. do kraja 1995.* (S.Čekić)

Prema Presudi: **Srbija, nije izvršila, nije pomagala, a kriva je što nije spriječila genocid**, ostaće nejasno koja je odgovornost Crne Gore?

U članu V Konvencije o kažnjavanju i sprečavanju zločina genocida kaže se: *"Strane ugovornice se obavezuju da će poduzeti potrebne zakonske mjere, shodno svojim ustavima, kako bi osigurale primjenu odredbi ove Konvencije i naročito da će predvidjeti efikasne kazne za osobe krive za genocid ili bilo koje drugo djelo pobrojano u člana III."*

Također, u članu VIII kaže se: *"Svaka strana potpisnica može se braniti nadležnim organima Organizacije ujedinjenih nacija kako bi ovi, prema Povelji Ujedinjenih nacija, poduzeli mjere koje smatraju odgovarajućim za sprečavanje i kažnjavanje djela genocida ili bilo kojeg drugog djela pobrojanog u člana III."*

Prema članovima V i VIII pomenute Konvencije ostaje pitanje da li je Međunarodni sud pravde, u namjeri da prikrije izvršeni genocid u RBiH i (ne)namjerne greške tijela UN-a, (Generalnog sekretara i Vijeća sigurnosti), (ne)namjerno **utvrdio i neizvršene obaveze ostalih država članica**, potpisnica Konvencije i time ih okrivio što nisu spriječili genocid u RBiH?!

⁶ Usvojena od strane Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 10. decembra 1948.

⁷ Usvojena Rezolucijom 260 (III) A Generalne skupštine Ujedinjenih nacija 9. decembra 1948.

Nedavno su u javnost dospjeli i dokumenti s potpisima sudija Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju (ICTY) Theodora Merona i Fausta Pocara, sa datumima od 20. septembra 2005. i 6. aprila 2006.

Riječ je o odlukama Tribunala, bez pravnog osnova, koje potvrđuju sporazum između Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju (poznatiji kao Haški tribunal) i Srbije i Crne Gore o **zabrani korištenja dokumenata koji su ključni dokazi za srpsko-crnogorsku agresiju na RBiH i izvršeni genocid**.

Tako se bitna dokumentacija na štetu Bosne i Hercegovine stavila pod zabranu korištenja prvi put 20. septembra 2005. Haški tribunal je kasnije poništio tu odluku, ali nedugo zatim tu istu odluku donosi drugi put, 6. aprila 2006.⁸

Pored svega navedenog, neobjašnjivog i neshvatljivog, nismo mogli zamisliti da će se ikada **spaljivati dokumenti od žrtava**. Nažalost, desilo se i to da su uništavani dokazni i drugi materijali u Uredu tužioca Haškog tribunala. Iz sudskih arhiva se uklanjaju i posljednji tragovi sjećanja na žrtve genocida, na *"scene iz pakla, napisane na najmračnijim stranicama ljudske historije"*. (ICTY)

Nedostatak prostora ili sredstava ne može biti opravdanje za uništavanje takvog materijala. Posebno, potresne su indikacije da se među uništenim materijalom nalazio veliki broj ličnih karata nađenih uz žrtave genocida u i oko Srebrenice.

Danas, nakon toliko vremena i brojnih analiza, očito je to da što je više vrijeme prolazilo ponašanja zvaničnika UN-a i vlada mnogih zemalja postajala su otvorenija i jasnija. Tako su i nama bivali sve jasniji odgovori na pitanja. Istina, puno je prošlo i dugo smo i mi željeli nešto drugo – gajili iluzije u istinu i pravdu.

Kada se situacija počela mijenjati u korist Armije RBiH, istjerani su na vidjelo licemjeri: Butros Butros-Gali, Daglas Herd, Edvard Baladir, Kozirijev, Kauard, Limej, Akaši, Rouz i ostali koje **optužujemo i pozivamo na odgovornost!**

Kako shvatiti i razumjeti veliki broj rezolucija Vijeća sigurnosti koje su ostale mrtvo slovo na papiru, bez preciznosti ko će, kako i kojim sredstvima nešto uraditi?

Ipak, ostaće pitanje kako shvatiti i razumjeti sve (ne)namjerne greške UN-a od vremena agresije i genocida do danas?

Međunarodna zajednica u Bosni i Hercegovini nije djelovala u pravcu sprečavanja genocida, niti agresije na suverenu, međunarodno priznatu državu članicu Ujedinjenih nacija. Posebno Vijeće sigurnosti UN, koje je u vezi s tim imalo obavezu po Povelji UN, glava VII. Ni potpisnice Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida nisu djelovale da se ovaj najteži zločin nad Bošnjacima krajem XX stoljeća spriječi. (S.Čekić)

Jesu li Ujedinjene nacije i međunarodna zajednica u Bosni i Hercegovini doživjeli poraz ili je to historijska izdaja? Poraz, rušenje, kršenje, gaženje i izdaja Povelje UN-a, Opće deklaracije o pravima čovjeka, kao i drugih međunarodnih dokumenata u slučaju BiH?!

⁸ Karup-Druško, Dženana (2009) *Tajni dogovor u Haagu*, DANI, broj 627, Sarajevo.

S jedne strane, na sceni je bio poraz, a sa druge veleizdaja. Srećom, poraženi su agresori i licemjerna politika, Ujedinjenih nacija i međunarodne zajednice, a porazio ih je bosanski, a naročito bošnjački narod.

Ove vrijednosti, po svemu sudeći, svjesno su izdane, a Ujedinjene nacije su prema BiH **(ne)namjerno načinile brojne i kardinalne greške.**

*Znajući da je Bosna i Hercegovina i Bošnjaci, nažalost, višestruko historijsko svjedočanstvo da je dvadeseto stoljeće - stoljeće genocida, danas dominiraju rasprave mnogih istraživača o **definiciji genocida, zabranjenim aktima, namjeri, odbijenim prijedlozima da se u taj dokument uključe političke grupe, te kulturocid, kao i drugim pitanjima, ukazujući na potrebu redefinisanja genocida.** (S.Čekić)*

Redefinisanje genocida treba učiniti što prije prema Članu XVI Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina genocida, a u skladu sa priznatim principima međunarodnog prava.

Na kraju, **optužujemo i pozivamo Ujedinjene nacije na odgovornost u svim pomenutim i nepomenutim (ne)namjernim greškama u slučaju Bosne i Hercegovine i Bošnjaka!**

Znajući da je historija Bošnjaka historija naivnosti, zaborava, zločina i genocida u kontinuitetu, licemjerstva međunarodne zajednice te borbe za odbranu Bosne i Hercegovine i njenog opstanka, što potvrđuje agresija i genocid u RBiH 1991. – 1995.

Bošnjacima je obaveza da pamte i da pitanje svog opstanka i svoje budućnosti uzmu u svoje ruke odnosno da se nikada više ne dovedu u situaciju da ih neko drugi štiti!

Piše: Adnan Bajrić, saradnik Instituta za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava